

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

39. An milites extranei dubitantes de iustitia belli possint sine peccato militare? Et an hoc etia[m] procedat cum militibus non extraneis, sed subditis? Et an capti in bello iusto ex parte ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

causam, etiam si aperte id non constet, licet possunt adiuvare partes talis Principis, nisi forte habeant vehementes rationes dubitandi de iustitia illius belli.

7. Prima pars conclusionis, probatur primò, quoniam ad ipsos non pertinet ex professo discutere causas belli, ergo sufficere eis, quod bona fide sequantur causam quam existimant esse legitimam. Confirmatur, quia sic prudenter operantur sequentes illum Principem & Consiliarios.

8. Secundò probatur, quoniam aliàs ferè omnes milites essent in peccato mortali, quia qui cautius procedunt modo assignato in hac conclusione: Confirmatur, quia aliàs sæpè remaneret perplexi, & exponerentur irrogare iniuriam principi bel-lanti.

9. Tertio. Nam bellum indictum ab habente auctoritatem in dubio præsumitur iustum, vt ex Panormitano tradit Sylvester *verb. Bellum 1. num.*

5. Mascard. *verb. Bellum num. 5.* Menochius de *presumptionibus l. 6. presumptione 96. n. 7.* Ergo miles prudenter præsumit se sequi iustam causam.

10. Quarto, nam vnicuique licitum est alterum iuvare in re quæ præsumitur iusta, maximè, si non leue emolumentum inde percipiat.

11. Secunda pars conclusionis probatur, Primò, quia potest esse tam manifesta iniustitia causa, & communiter apud plures cognita, vt illam omninò ignorare non possint milites, & tunc tenentur abstinere.

12. Secundò, quia talia indicia, & ratio dubitandi se possent offerre, quod redderet conscientiam erroneam, vt advertit Victoria in *relezione citata de iure belli num. 26.* Et ideo nostram sententiam modo quo supra explicatam docet Caietanus in *summa, verbo bellum Victoria in relezione de iure belli numero 24.* Bañez 2. 2. *quæst. 40. art. 1. dub. 6. §. Ex quo sequitur vltimo, Suarez disputat. 1. 3. de charitat. sect. 6. num. 9. & 12. Candidus disputat. 37. numero 5. §. dico 9.*

Castro Pilao de *conscientia opinante disp. 3. punct. 8. numero 2. & 24. Quieto tract. 3. controuers. 3. punct. 8. n. 94. Cardinalis Lugo de iniustitia tom. 1. disp. 18. sect. 1. n. 10. cum seqq. Ioannes Idephonus in comment. ad concl. 19. n. 10; 4. Dicastillus de iure & iustit. lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 16. §. 97. num. 370. Franc. Lugo de principis theol. mor. part. 1. cap. 3. quæst. 12. num. 90. Ioannes Vvigers in 1. 2. *Diui Thomæ, quæst. 40. art. 1. dub. 3. num. 50.* vbi sic ait: Suarez putat probabilius esse, in dubio externos quoque posse ire ad bellum nullo examine facto, sed onere in Principem reiecto, modò hic sit probæ existimationis, & dubium istorum sit merè negatiuum, scilicet quod nec habeant rationes contra iustitiam belli, nec etiam pro illa, quod dicit etiam aperte doceri à Victoria. Et potest confirmari à simili, quia cuique licet elocare operam suam mercatori ad cooperandum contractibus eius, quos ipse non nouerit esse iniustos, nec probabilem habet rationem dubitandi de iustitia; neque enim tenetur alioquin singulorum iustitiam examinare. Ita ille.*

13. Itaque dicendum est vnicuique licere alterum iuvare in re, quæ præsumitur licita, maximè si inde iuvans non leue emolumentum & speret & accipiat, sed ex parte talis Principis, vel militis priuati, quando de iniustitia non constat, bellum præsumitur iustum: ergo licitum erit etiam non subditis illum iuvare. Atque ex his facile respondetur oppositæ sententiæ argumentis. Ad illa petita ex ratione, concedimus non licere inferre damna belli, neque cogi non subditum militem ad hæc inferenda, nec posse ea inferri sine morali certitudine, quod liceat. Ad hoc autem vt moraliter certus sit miles hic & nunc licere licere pugnare, sufficit quod pru-

dentur iudicet in auctore belli esse sufficientem cognitionem & certitudinem iustitiæ ad pugnandum. Quam opinionem de illo auctore belli æquè potest habere non subditus aique in bellum. Est autem hoc iudicium probabile, quoties ex vna parte de iniustitia non constat, & ex alia Principe habetur vir Christianus, & bonæ existimationis. Ita Dicastillus, & alij vbi supra.

14. Et licet grauius damna ex bello sequantur, non minus sequuntur ex bello peracto iniustitiæ ad pugnandum. Quam opinionem de illo auctore belli æquè potest habere non subditus aique in bellum. Est autem hoc iudicium probabile, quoties ex vna parte de iniustitia non constat, & ex alia Principe habetur vir Christianus, & bonæ existimationis. Ita Dicastillus, & alij vbi supra.

15. Vnde ex superius dictis his dictis interrogatus ego respondi: Potuisset virum nobilem licet militem extraneum, se constituere sub labro Magni Regis Philippi IV. Catholici, absque examinatione villa de iustitia belli. Quis enim nescit Religionem, & curam conscientie tanti Monarchæ, ut quot consiliarios viros pietate & sciencia insignes apud se retineat.

16. Præsumendum est igitur absque sermo de iustitia armorum eius. Non desinam tamen hic adnotare Caramellem contra communem sententiam Doctorum in *Theologia Morali lib. 3. disputat. 3. quæst. 1. num. 1407.* negare casum esse possibile nempe militem posse dubitare de iustitia belli, propter auctoritatem totius Reipublicæ, Principis & supremi Consilij bellum indicentis: sed hanc Caramelus opinionem docet & late impugnat avicissimus P. Bardi de *Conscientia, discept. 6. c. 9. §. 24.* per totum.

17. Sed hic oritur dubium, An milites qui modo explicato licite in dubio pugnanti, si postea cognoverint bellum à parte ipsorum fuisse iniustum, teneant restituere damna quæ dederunt? Syl. *verb. bellum 1. 2. 9. concl. 3.* ait, eos, qui dubij de iustitia belli pugnauerunt non peccent, excusante eos obedientia Superiorum, cognita tamen postea iniustitia belli teneri restituere quæ consumperunt, & aperte videtur loqui etiam de milites prædicti non sint facti locupletiores: nam dum subdit; quod si subditus probabiliter creditur bellum iustum non tenetur de consumptis, nisi in quantum ex hoc fit factus locupletior.

18. Verum Merolla tom. 1. *disp. 3. c. 3. n. 34.* docet non teneri consumpta reponere, sed illa sollemnitate quæ extant, & illa quorum communione aut venditione factus est locupletior. Et ratio Merollæ est, quia cum non peccauerit in accipiendo, non est obligatus ad restitutionem. Sed hæc ratio sufficiens non est, si non peccauisset ratio ob quam non tenetur consumpta restituere, nec tenebitur restituere non consumpta, quia etiam hæc subsistit sine peccato. Et si vtrumque aut alterutrum verum est, etiam erit verum, eum qui consumperit pecuniam alienam putans esse suam, non teneri ad restitutionem, quia & iste in illa consumptione non peccauit.

19. At his non obstantibus sententiam Merollæ amplector, quam ante illum susceperunt Victoria de iure belli n. 32. & 33. & Molina de *Iust. tom. 1. disputat. 1. 3. verb. dubium est, cum aliis.*

RESOL. XXXIX.

An Milites extranei dubitantes de iustitia belli possint sine peccato militare?

Et an hoc etiam procedat cum Militibus non extraneis, sed subditis? Et an capti in bello iusto ex parte capientium, iniusto autem ex parte aduersariorum ad suos possint fugere sine peccato, modo scandalum, & promissio abist? Ex p. 3. tr. 5. & Milc. 1. Ref. 97. alias. 96.

DE hoc casu his diebus interrogatus fui & ut verum fatear, negatiua sententia est communis; nam Doctores distinguunt inter milites subditos in dubio dei iustitia, quos dicunt posse militare, secus autem extraneos; & ita docet Caietanus ver. bellum. Gabriel in 4. dist. 25. quest. 4. art. 2. concl. 4. Maior ibidem quest. 20. §. ista notatis. Syluester ver. bellum 1. quest. 9. prope finem. Molina de iust. tract. 2. disput. 114. num. 1. Valentia tom. 3. quest. 16. punct. 2. Syluius in 2. 2. quest. 40. art. 1. queritur. 4. concl. 5. & 6. Malderus in 2. 2. quest. 40. art. 1. dub. 3. Molfesius in sum. tom. 2. tract. 12. cap. 3. num. 162. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 1. diffie. 18. num. 4. Ledesma in sum. tom. 2. tract. 3. cap. 13. concl. 20. Reginaldus in praxi tom. 2. lib. 2. 1. cap. 8. sect. 3. num. 103. & tandem hanc sententiam docet Ioan. de la Cruz directorio conscientie, part. 1. pr. 5. art. 3. dub. 2. concl. 2. vbi sic ait. Miles dubitans de iustitia belli, si fit subditus Principis bellantis, aut ab eo conductus, tenetur bellare, quia ad militem, si alius non est Consiliarius, non attinet examinare causas belli; sed se habet vt lictor, qui exequitur iudicis sententiam; esset enim impossibile, & in damnum Reipublice, si omnibus militibus esset danda ratio iustitiae belli; alij autem milites nec subditi, nec conducti, si dubitent de iustitia belli, non possunt bellare, quia nec obedire tenentur, cum non sint subditi, nec stipendiarij, & alij bellando exponunt se periculo irrogandi iniuriam, & sic fit bellent restituerent, sicut & Principes, & Consiliarij damna illata in bello; cuius iniustitiam culpabiliter ignorarunt. Ita Io. de la Cruz, & DD. citati.

2. Sed his non obstantibus, contrariam sententiam docuit Petrus à Navarra de rest. lib. 2. cap. 3. numer. 278. quia quamdiu etiam miles voluntarius, certus non est de iniustitia belli, non peccat: imò tenetur cogitare Regem illum iustitiam habere; alius peccato temerarij iudicij esset obnoxius, cum condemnet eum, quem sine certis indicij iniuste bellare existimat: in dubio enim de peccato proximi, etiam mihi non superiori, non licet certam ferre sententiam de malo, atque peccato. Unde quamdiu illa dubitatio probabilis manet, de neutra exercitio parte possum iuste iudicare, sed cogitare teneor, vtrumque iuste bellare in sua mente, laborareque ignorantia probabilis, quia scilicet vtrique videtur, ius habere, & iustitiam. Ita Navarra, & post illum tenet etiam hanc sententiam Suarez tract. de charitate disput. 13. sect. 6. num. 11. & 12. vbi pro firmanda hac opinione, sex validissimas rationes adducit; vnde, vt diximus, licet contraria opinio sit tutior, & communior, tamen si aliquis miles hanc secundam sententiam, sequi vellet, non damnarem illum de peccato, nec ad restitutionem vllam post peractum bellum obligarem; maxime, si dubium de iustitia belli fuerit negatiuum, vt ferme semper in militibus esse solet, & ideo Adamus Tannerus in 2. 2. disput. 2. quest. 6. dub. 4. numer. 49. sic asserit. Non videtur facile, peccati mortalis damnandus miles, etiam non subditus, qui aliquoquin non nisi bello iusto paratus est militare; orto inter Principes Christianos bello, & facta prius de iustitia vtriusque partis inquisitione in aequali dubio specula-

Tom. VII.

tino de causa bellandi iusta anceps harena, sed vtramque tamen partem bona fide & iure vtrumque probabili agere existimans, vtrius parti seruire paratus est. Ita Tannerus, & ego,

3. Sed nota, quod post hac scripta inueni, Vasquez in p. 2. disput. 66. cap. 9. sub finem, & Lorcan in 2. 2. sect. 3. disput. 53. num. 7. non agnoscere discrimen inter subditum, & non subditum & ideo docent neutrum posse militare, quando omnibus spectatis de belli iustitia non constat, quia in dubijs tutior pars est eligenda, & licet hos auctores conatur concordare Coninch de actibus supernat. disput. 3. 1. dub. 5. num. 81. tu tamen absolute ne recedas ab opinionibus, quas supra posuimus, nempe posse sine dubio subditum, quando dubitat de belli iustitia, pro Rege suo militare, & secundum probabilem opinionem, etiam non subditum.

4. Notandum est etiam hic obiter, contra Molinam de iust. tom. 1. tract. 2. disput. 37. num. 10. & alios penes ipsum, non esse improbabile, quod capti in bello etiam iusto ex parte capientium, iniusto autem ex parte aduersariorum, ad suos fugere possint absque peccato, modo scandalum, & promissio permanendi abist. Et ita docent Vasquez in 1. 2. tom. 2. disput. 174. cap. 1. num. 8. & alij, quos citat, & sequitur Laym. in Theol. moral. lib. 2. tr. 3. cap. 12. num. 16. cum pena perpetuae seruitutis naturae admodum repugnet, vt eam sustinere valde difficile sit, si effugere quis possit.

Sup. his in Resolutionibus not. 1. huius Ref. signanter in Ref. 1. 4. & 5.

Sop. hoc fit. nam de iust. tom. 1. tract. 2. disput. 37. num. 10. & in aliis eius not.

Sup. hac promissione ibidem §. Limitanda, & in aliis eius not.

RESOL. XI.

An Milites sine subditis sint, siue non dubitantes de iniustitia belli possint bellare? Et si postea cognoscant iniustitiam belli, quid teneantur restituere? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 7.

PRIMA opinio absolute affirmat, siue miles sit subditus Principis bellum indicentis siue non, posse bellare; quia dum de iustitia belli clare non constat, semper praesumendum est pro Principe bellum indicente, vt iuste procedat. Ita Petrus Navarra de rest. lib. 2. cap. 3. part. 2. dub. 12. num. 160. quem citat, & sequitur Ioannes Salas in 1. 2. D. Thoma quest. 21. tract. 8. disp. 1. sect. 26. num. 272.

Sup. prima diffie. tituli huius Ref. & omni contentio in his primis tribus §§. supra in Ref. 36. 37. 38. & 39. per totas, & infra in Ref. seq.

2. Secunda opinio absolute negat, etiam si miles Principis subditus, quia in dubio an res praecipua sit licita, non potest subditus obedire, nisi saltem per extrinseca principia dubium deponat formans iudicium determinatum, quo rem illam licitam esse iudicet. Ita Vasquez in 2. 2. D. Thoma disput. 66. cap. 9. num. 53. & Lorca in 2. 2. sect. 3. disput. 53. n. 7.

3. Tertia opinio distinguit, nam si milites sint subditi Principis indicentis bellum, possunt in dubio de iustitia belli, ad bellum procedere; secus autem si non sint subditi, & ratio est, quia in dubio, & vbi contrarium aperte non constat, subditi licite acquiescunt sui Superioris iudicio, ceteri vero, qui non sunt subditi, communi lege tenentur ad examinandam honestatem actionum quas aggrediuntur; & ita tenet Adamus Tannerus in 2. 2. D. Thoma disp. 2. q. 6. dub. 4. n. 48. Sanchez in sum. tom. 2. l. 6. c. 3. n. 15. Syluius in 2. 2. D. Thoma q. 40. art. 1. queritur. 4. concl. 5. & 6. Valentia tom. 4. disp. 3. q. 6. punct. 2. §. si autem miles, Molina tom. 1. tr. 2. disp. 113. Azorius tom. 1. l. 2. c. 19. q. 9. Bañez in 2. 2. q. 40. art. 2. dub. 6. & Iacobus Granado in 2. 2. D. Thoma con. 3. tr. 12. disp. 4. sect. 3. §. 4. num. 41.

4. Omnes istae tres sententiae sunt probabiles & Tannerus vbi supra, num. 49. asserit Romae Patrem Suarez

M m 2 primum